

Yabancı Dil Öğretiminde "Sunu" Kademesi Üzerine Düşünceler

Ülkü ÖZGÜLER (*)

Son yıllarda yabancı dil öğreniminin nereye yöneldiğini anlamak için fazla uzaklara bakmak gerekmiyor. İki sözcük bütün olanları açıklamak için yetiyor: «Deneme» «ve» Yenilik»

Türk toplumunun gündeminden yabancı dil öğrenmek konusu hiç çıkmıyor. Yabancı dille öğretim yapan okulların giriş sınavlarının yapıldığı dönemlerde ise tartışmalar daha da yoğunlaşıyor.

Diğer yandan yabancı dil öğretimine ilişkin yayınlara baktığımızda, konuyla uğraşanların yeni öneriler ortaya atmakta birbirleriyle yarıştıklarını görüyoruz. 10-15 yıl önce okuldan mezun olmuş ve bu yayınları izlemek olanağından yoksun kalmış bir yabancı dil öğretmeni düşünüyorum. Aklıma ünlü «Yedi Uyurlar» efsanesi geliyor.

Bütün bu kargaşa içinde konunun ana ögesi olan öğretmene yol gösterici, uygulamaya yönelik önerilerin sunulması gerektiği kanısıyla bu yazıyı yazmak gereksinimini duydum.

Uygulamaya yönelik önerilere geçmeden önce, bugüne kadar yabancı dil öğretimini etkilemiş iki ana ruhbilim yaklaşımından söz etmek istiyorum. Kanımca bu iki yaklaşımı başarılı bir şekilde bağdaştırabilen öğretmen, gerek etkinlik öncesi (preactive) gerekse etkileşim (Interactive) evresinde, daha etkin bir öğretm ortaya koyabilir.

Bu iki yaklaşımdan ilki ve belki de en gözle görülebilen, en elle tutulabileni «Davranış Ruhbilimi» dir (Behavioristic Psychology).

Bu ruhbilimin öğrenmeyle ilgili olarak bize yol gösteren görüşlerini iki yasa ve bir ilkeyle özetleyebiliriz.

1. Tekrar Yasası (the law of exercise)
2. Etki Yasası (the law of effect)
3. Biçimlendirme İlkesi (the principle of shapigin)

Tekrar Yasası : Öğrenmenin olabilmesi için bir organizmanın etkin olarak ve defalarca karşılık vermesi gerekir. Ne kadar çok kar-

Dakin. Julian S. 11-12

(*) T.C. Merkez Bankası Genel Müd Yardımcısı

şılık verilirse öğrenilen şey o kadar iyi hatırlanır. Karşılık vermeye neden olan uyarıcı önemli değildir. Uyarıcı bir ışık, bir zil ya da bir sözcük olabilir.

Etki Yasası : Eğer gösterilen karşılık, yani verilen cevap ödüllendirilirse, öğrenme daha etkili olur. Doğaldır ki karşılığın ya da cevabın sonucu ödül yerine cezayla ya da acıyla karşılaşır, öğrenme kısıtlanır. Bu da bizi üçüncü ilkeye götürür.

Biçimlendirme ilkesi : Karşılığın cezayla karşılaşmaması için organizmanın cevapları şekillendirilir. Bu da bir dizi biçiminde yapılır. Her cevap başarıyla bitirilecek kadar küçültülür ve ödüllendirilir. Bu cevapların birikimi, öğrenciyi istenilen son davranışa götürür.

Bu kuramsal yasa ve ilkelerin sınıf içi uygulamasına yansımalarını da şöylece özetleyebiliriz.

1. Öğrencilere aynı yapısal kalıbı defalarca tekrarlat.

(mim - mem)

2. Bunu yaparlarken, öğrencilerin yapabilecekleri yanlışları önceden tahmin ederek, karşılıkların doğru verilmesini sağla. Örneğin «iki kalem» yapısını İngilizce söylemeğe çalışan bir Türk öğrencinin, İngilizce'de çoğul takısını kullanmayarak cümleyi «two pen» olarak söyleme olasılığı vardır. Ses öğretiminde daha çok örnek bulunabilir.

3. Öğretimi, yapısal kalıpları dereceleyerek yap ve her defasında bir tanesini öğret. Yapısal yaklaşımla öğretim yapılıyorsa, tüm ana yapıların sırası saptanır ve bunlar o sırada öğretilir. Örneğin, İngilizce zamanları «the Present Continuous Tense, the Going To Future, the Present Perfect Tense» sırasıyla vermek.

Görüldüğü gibi TEKRAR ve ALIŞTIRMA bu yaklaşımda ana rolü oynayan iki teknik oluyor.

Şimdi de son zamanlarda yabancı dil öğretimini etkileyen, eski tabuları kırmaya çalışan Bilişsel Ruhbilimin (Cognitive Psychology) ilkelerini gözden geçirelim. Adından da anlaşılacağı gibi «cognition» sözcüğü bir zihinsel etkinlik ve süreci ifade eder. Bu yönüyle Bilişsel Ruhbilim taraftarları, yeni bilgi ediniminde zihnin önemini vurgularlar. Bilimsel Ruhbilimciler, öğrenmenin çevrenin etkisiyle olmayıp kişinin kendi kontrolü altında oluştuğunu söylerler.. Davranışçıların aksine, zihnin kolayca şekillendirilebilecek pasif bir plastik (tabula rasa) olmadığı /kanısı bu ruhbilim taraftarları arasında yaygındır.

Bu yaklaşımda en önemli ilke öğrenmenin ANLAMLI olmasıdır. Öğrenci öğreneceği şeyi anlamalıdır.

²Öğrenme, koşullanmanın tam tersine, algılama, değerlendirme, anıda tutma, bilme, anımsama, içselleme gibi temel etkinliklerle iç içe, anlamaya dayalı, hareketli bir süreçtir. Kişi, yeni bilgileri, eski bilgilerin örüntüsü içine, anlamlı bağlar kurarak yerleştirir.

Bu yaklaşımın uygulamasında öğretmenden beklenenleri şöylece sıralayabiliriz:

1. Yeni öğrenilecekleri, öğrencilerin daha önce öğrendikleri ile bağlantılar kurarak öğret. 'Kernel one' kitabının yazarı konuyu şöyle açıklıyor: ³Dil öğrenimi, hem psikomotor hem de kavramsal (conceptual) becerileri gerektiren diğer öğrenmeler gibi, sarmal (spiral) olarak oluşur... Bir dil öğrenirken, başlangıçta anlamadığımız bir çok şeyle yüz yüze geliriz... Bir öncekini öğrenmeden, bir sonraki şeye geçmek durumunda kalırız.

...Ancak sürekli kullanımla ve diğer şeylerle bütünleştirilerek bazı şeyler sonuçta kavranır ve anlaşılır duruma gelir.

2. Öğrenciye yeni öğrenilenlerle, kendisi, yaşamı ve deneyimleri arasında ilişki kurmasında yardımcı ol. Aşağıda Kernel One kitabından alınan bir bölümde bunun nasıl yapıldığını görüyorsunuz.

2

Let's usually (go) to work on the train. She (go) to work on the train yesterday. You (I) (come) at half past eight. She (get) up at eight and (not) do it. She (take) a train as the train. They (talk) to her: wash and change like that. She (get) off at Camden Town Station and (walk) to the ground agency. Then she (start) to talk. She (find) at half past nine yesterday. At six she (meet) some friends: next Oxford Circus. They (have) dinner in a small Italian restaurant.

4 *Don't forget to writing your notes the day*

I usually _____ on the _____. Yesterday I _____ on the _____ road. When it _____ I _____ and _____ down. I _____ a friend _____ We _____ there _____ I _____ off at Camden Town Station and _____ in the travel agency. Then I _____ I _____ at half past nine and at six I _____ two friends next Oxford Circus. We _____ dinner in _____.

3

What about you?

1. When do you usually get up?
2. What do you usually have for breakfast?
3. When do you usually leave for school or work?
4. Where do you usually have lunch?
5. When do you usually go home?
6. What do you usually do in the evening? (watch TV/meet some friends?)

5

What did you do yesterday?

I _____ up at _____
I _____ for breakfast.
I _____ to school/work at _____
I started/finished at _____
Then I . . .

3. Metin içindeki ilişkiler açıklığa kavuşturmak ve metnin anlaşılmasını kolaylaştırmak için GRAFİK ve ŞEMALİ işlemlerden yararlan. Aşağıda PANAROMA kitabından alınan buna ilişkin bir örneği görüyorsunuz.

²Tura, Sabahat Sansa, s: 14

³O'Neill Robert, s:

4 Chastain, s : 148

Writing Paragraphs

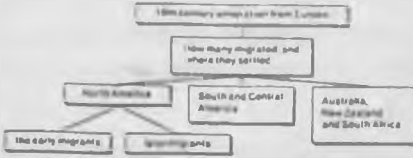
The paragraph in 1 and the paragraphs you will write in 2 and 3 have a complete text.

Modern migrations

1 Read the following paragraph.

The biggest migration in man's history was the exodus from Europe during the 19th century. Probably as many as 70 million people left to settle chiefly in the Americas, Australia and South Africa. The early emigrants to North America were mainly from North-Western Europe. But as communications and information improved, more people migrated from Eastern and Southern Europe, bringing the total number of emigrants to the USA and Canada to about 45 million. Approximately 20 million people settled in South and Central America, leaving chiefly from Spain, Portugal and Italy. And about 5 million emigrated to Australia, New Zealand and South Africa.

2 Study the paragraph again; you will see that it has the structure

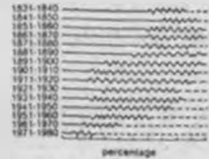
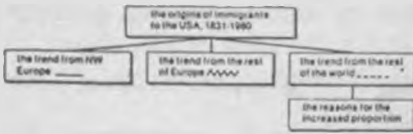
TOPIC

MAJOR SUPPORT POINT

MINOR SUPPORT POINTS

All paragraphs are structured in a deliberately built around one topic. The topic is shown clearly in the paragraph (probably the first sentence) so that the reader can more easily see what type of information the paragraph contains. The topic is developed by one or more major support points, all of which are connected with the topic. And these support points are often developed by minor support points.

2 Study the graph, then write a paragraph based on the structure.

You may wish to use the following sentence beginnings.

During the period 1821-1880. At the start of this period. Immigration from the rest of Europe, on the other hand. And immigration from the rest of the world. The reasons for

Fig. 1.8 Immigration to the USA, 1821-1990

18

4. Daha çok duyu organına hitabedebilmek için hem konuşma hem yazı dilinden yararlanır.

5. En uygun öğrenim-öğretim ortamı yaratma çabasını göster.

6. İkinci dilde anlam ve biçim kavramlaşmasını sağlamak için görsel-işitsel araçları ve öğrencinin ana dilini kullan. Orta öğretimin kurumlarımızda ders kitabı olarak kullanılan **An English Course for Turks** dizisiyle birlikte kullanılmak amacıyla geliştirilmiş 124 flash-card, 50 figürin, 21 wallchart, 15 film şeridi ve ses bantları buna örnek gösterilebilir.

7. Tümevarım (Inductive) tümdengelim (deductive) ve keşfederek öğrenme yöntemlerini kullan. Aşağıda 9-12 yaş grubu öğrencileri için hazırlanmış NEW ENGLISH FAST kitabından alınmış örnek keşfederek öğrenme yöntemini kullanıyor.

h GAME

Ayşe

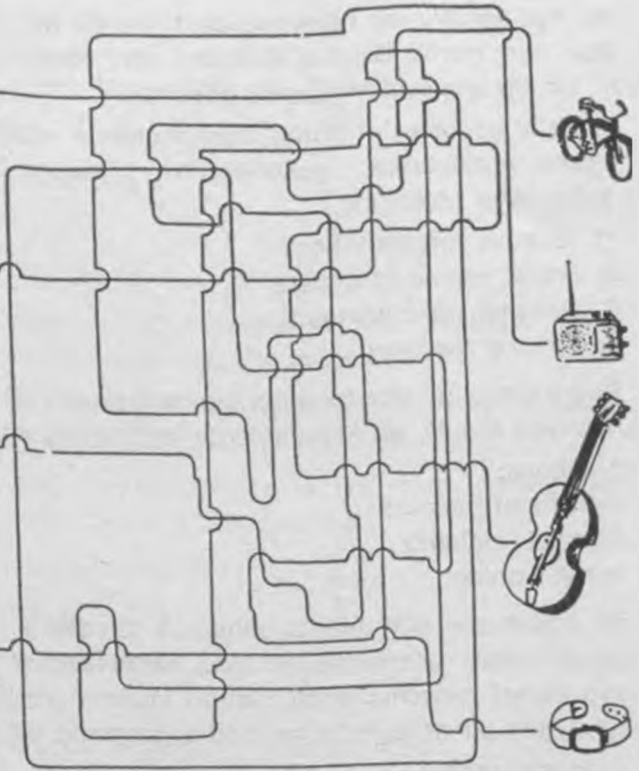
Ali

Mehmet

Tülay

Ayşe's got _____

Ali's got _____

Mehmet's got _____

8. Öğrencilerin farklı gizli güçlerini (potansiyel) ayırdet.

9. Dilbilgisi yapılarının işlevsel kullanımını vurgula. Örneğin, 'Would you mind + Ving' kalıbını öğretirken saygılı dilekte bulunma (polite request) işlevi gündeme getirilerek vurgulanmalıdır.

Dikkat edilirse her iki yaklaşımın, birbirleriyle çelişkili gibi görünen yönleri kadar birbirini tamamlayan yönleri var. Bu bakımdan öğ-

retmenin başarısı ayrı nitelikte gibi görünen bu yaklaşımları bütünleştirerek ve uzlaştırarak uygulamasında yatıyor.

Bu kısa açıklamadan sonra, bu yazıda üzerinde durmak istediğim konuya dönüyorum.

Bu kez konuyu bir öğrenme olayı olarak ele alalım.⁵ Çünkü gerek Davranış, gerek Bilişsel Ruhbilim taraftarları yabancı dil öğrenimini bir öğrenme olayı olarak görürler.

Hazırlık kademesini bütün öğretmenlerin yapma alışkanlığı bulunduğunu varsayarsak, genellikle bir öğrenme-öğretme sürecini dört kademeye bölebiliriz.

- °1. Sunma (presentation)
2. Pratik yapma (practice)
3. Gelişme (development)
4. Sınama (testing)

Biran olaya bir pazarlamacı olarak bakalım. Satıcı/öğretmen ve alıcı/öğrenci olarak bu kademelerde nelerle ilgileniriz?

1. Sunma
Öğretmen : sunma
öğrenci : anlama
sorun : anlam

Bu kademede öğretmenin anlatmak istediğini öğrencinin kavraması, anlaması gerekir. Bu bilişsel Ruhbilimcilerin dediği gibi öğrencinin kişisel amacına bağlı olduğu kadar öğretmenin uygun malzemeyi uygun bir öğretim ortamında sunmasına da bağlıdır.

2. Pratik yapma
Öğretmen : pratik yaptırma
Öğrenci : öğrenme
Sorun : hatırlama

Bu kademede öğrenilenlerin kalıcı olabilmesini sağlayacak etkinliklerin yapılması gerekir. Öğrenci bu kademede, kendisine yöneltilen uyarıcı ya da sorulara karşı kendi örneklerini üretmek durumundadır. Bunun için bu kademede öğretmenle öğrenciler arasında sürekli bir etkileşim (interaction) gerektirir.

3. Gelişme
Öğretmen : gelişme
Öğrenci : kontrol

⁵Tura, Sabahat Santa, s : 15

⁶Dakin, Julian, s : 4

Sorun : iletişim

Öğretmenin öğrenci davranışları üzerindeki denetimini azalttığı bu kademede öğrenciye çeşitli görevler verilebilir. Bir resim hakkında konuşma/yazma, bir öykü anlatma, günlük yaşamdan sözetme gibi etkinlikler, bu görevlere örnek gösterilebilir. Bu kademenin amacı, ssürekli olarak değişen yeni durumlarda öğrencinin öğrendiği dilli, bir iletişim aracı olarak kullanmasını sağlamaktır.

4. Sınama

Öğretmen : değerlendirme

Öğrenci : başarı

Sorun : iletişim, güvenilirlik

Bu kademede öğrenci, çoğu zaman başarıyla ilgililenir. Öğretmen ise birçok şeyi değerlendirmek durumundadır.

Şimdi, öğrenim ortamına girilirken, öğrenilecek şeyle ilk kez yüz yüze geline SUNMA kademesini tekrar inceleyelim...

Herhangi bir yapıyı, sözcüğü, işlevi ya da metni sunmak istersek genelde şu iki teknikten birini benimseriz.

1. Gösterme (involvement)

2. Katılma (involvement)

Şimdi gösterme (Demonstration) tekniğini seçtiğimizi varsayalım.

Bu tekniği kullanırken öğrenciye şunu diyoruz:

a) İşte yeni bir şey. Buna dikkat et.

b) Bu yeni şeyin anlamını sana anlatmağa, açıklamağa çalışıyorum.

Gösterme (demonstration) tekniğini seçen öğretmen, bunu birçok şekilde uygulayabilir. Şimdi çeşitli kaynaklardan aldığım örneklerle bu uygulamaları açıklamağa çalışacağım.

1. Örnekleri tek tek cümlelerle sunma : Aşağıda bir bölümünü gördüğünüz ve altı kitaptan oluşan '900' dizisinin ilk baskılarında kullanılan bu uygulama Dil-kulak yönteminin geleneksel örneklerinden sayılır. Bu uygulama, mekanik oluşu, birbirinden kopuk bilgi parçacıklarını düzenli, anlamlı ve bütüncül birimler haline getiremeyişi açısından elıştırılır. '900' dizisinin son baskıları bu eleştirileri göz önüne almış ve yeni yapıları, tek tek cümleler yerine, konuşmalar (dialogue) içinde sunma tekniğini benimsemiştir.

INTONATION

- 331 Excuse me, s.f. Can you give me some information?
- 332 Can you tell me where Peach Street is?
- 333 It's two blocks straight ahead.
- 334 Which direction is it to the theater?
- 335 Turn right at the next corner.
- 336 How far is it to the university?
- 337 It's a long way from here.
- 338 The school is just around the corner.
- 339 The restaurant is across the street from the hotel.
- 340 You can't miss it.
- 341 Do you happen to know Mr. Cooper's telephone number?
- 342 Could you tell me where the nearest telephone is?
- 343 Should I go this way, or that way?
- 344 Go that way for two blocks, then turn left.
- 345 I beg your pardon. Is this seat taken?

2. Örnekleri zıtlarıyla karşılaştırmalı olarak sunma : Örneğin, 'KERNEL ONE' kitabının II. ünitesinde «I like.....» ve «Do you like...?» kalıplarından hemen sonra «I'd like.....» kalıbı veriliyor ve anlam farkı vurgulanıyor. Zamanlar öğretilirken de iki ya da daha çok zaman birbirleriyle karşılaştırılarak verilebilir.

3. Durumlarla sunma :

a) Sınıf ortamı : Örneğin sınıf ortamında öğrencilerin sahip oldukları eşyalar kullanılarak «I've got.....» yapısı sunulabilir. Ayrıca sürekli temizlenen eşyalar gösterilerek edilgen yapı (passive) sunulabilir.

Örnek : The classroom floor is swept everyday.
The windows are cleaned every week.

b) Gerçek eşya göstererek : Özellikle sözcük öğretiminde çok kullanılan bu teknik, sınırlılığı nedeniyle görsel araçlarla desteklenmelidir. Örneğin bir bilet ve bir harita «yolculukla» ilgili bir konuşmayı başlatabilir.

c) Pantomim : Eylem belirten sözcüklerin ve yapıların öğretiminde kullanılan bu teknik, oyun şekline dönüştürülerek iletişimsel yaklaşımda da kullanılabilir.

d) Görsel araçlar : Son zamanlarda yabancı dil öğretiminde kullanımı çok yaygınlaşan görsel araçlar, özellikle sunma kademesinde şu nedenlerle yararlıdır.

● Öğretmen, sınıf dışındaki durumları sınıf içine getirebilir. Bu da öğrenciyi öğrenmeğe hazır hale getirmemizde yardımcı olur.

● Öğrencilere, yabancı kültürü tanıtmamızda yararlı olur. Örnek : supermarket, double decker, drugstore.

● Sözle açıklanması zor olan ya da anlaşılamayan durumları açıklığa kavuşturur.

● Sınıfta bir yabancı dil öğrenme ortamı yaratır.

Şimdi bu araçları tek tek gözden geçirelim.

FLASHCARDS (tek tek resimler) : Hem yapı, hem de sözcük öğretim için kullanılabilir. Örneğin çeşitli eşyalar, tekil-çoğul yapılar, meslekler, hareketler, flashtcardlarla öğretilir.

Örneğin aşağıdaki iki flashcard ve benzerleri «An English Course for Turks» dizisinde The Present Perfect Tense'in sunulmasında kullanılmaktadır.

He's washing his hands.

He's washed his hands. He can eat his lunch now.

She's brushing her hair.

She's brushed her hair. She can go to school now

DUVAR RESİMLERİ (wallchart) : İster tek tek resimlerden oluşsun, ister ayrıntılarıyla bir sahneyi gösterebilir, duvar resimleri konuşma (dialogue) ya da yapı sunmada kullanılabilir. Örneğin bir bakkal resmi, şu tür bir konuşmanın sunulmasında yardımcı olabilir.

— May I help you?

— Yes, please. I'd like to buy a kilo of sugar.

Doğaldır ki bu konuşmanın sunulmasından sonra resimde görülen diğer eşyaları kullanarak öğrenciler kendi aralarında daha anlamlı iletişimsel etkinlikler yapabilirler.

FIGÜRİN VE PAZEN TAHTA : Bu araç, yeni sözcük, yapı ve konuşmaların sunulmasında kullanılabilir. Örneğin, çeşitli meyve ve kent adı yazılı figürinlerle edilgen yapı (passive) sunulabilir. Figürinler, pazen tahtaya yerleştirilir ve şu tür cümleler söylenir.

Nuts are grown in Giresun.

Tea is grown in Rize.

Kuşkusuz bu resimler, okutulan ders kitapları için hazırlanmış resimler olduğu kadar öğretmenin dergilerden kesip hazırladığı resimler de olabilir. Hatta bu hazırlığa öğrenciler de katılabilir.

VIDEO : Video da son zamanlarda yabancı dil öğretimine giren bir araç olmuştur. Bu araç, konuşma (dialogue) sunma kademesinde kullanılabilir. Öğrenci hem konuşmanın geçtiği ortamı kavrar hem de konuşmayı duyar. Tabii belgesel ve konulu filmler kullanılırsa dilin kültür yönü de vurgulanır. Sunma kademesinde ses ya da görüntü ortadan kaldırılarak öğrencinin yaratıcılığı zorlanabilir.

KONUŞMA (dialogue) : Konuşma tekniği de yeni bir yapı, sözcük, işlev vb. sunmak için kullanılabilir. Konuşma, bir sözel durum yaratarak sunulan şeyin anlamını açıklığa kavuşturur. Ayrıca konuşma yoluyla sunulduğu için konuşma beceresinin gelişmesine katkıda bulunur. Konuşma tekniği, diğer görsel araçlarla desteklenirse sunulan yapı, sözcük, işlevin anlamı, öğrenci açısından daha çok açıklık kazanır. Konuşma öğretimi tekniği çok kapsamlı bir konudur. Bu yazımızda bu tekniğin öğretim kademelerinden sözlemeyeceğiz.

2. KATILMA (involvement) Sunma kademesinde bu tekniği uygulayan öğretmen öğrenciye yeni bir yapı, sözcük ya da işlev öğreteceğini söylemez. Fakat öğreteceği yapının örneklerini, ya da öğretmek istediği sözcükleri başka cümle ve sözcüklerin arasına serpiştirir ve bunların doğal olarak anlaşılacağını ve kabul edileceğini varsayar. Tıpkı kendisine portakal verilen çocuğun doğal olarak C vitamini alması gibi. Örneğin The Simple Past Tense'i sunmak isteyen bir öğretmen, bunu bir öyküden ya da öğrencilerin de bildiği bir ta-

rihi olaydan yararlanarak yapar. Bazen de öğrencilere bir görev verilir. Görev gereği öğrenilmesi gereken şeyler yeri ve zamanı geldikçe öğrenilir.

Aşağıda bu teknikle yeni sözcük öğretimi yapılan bir sınıf çalışması örneği var. Örnek «TEACHING ENGLISH THROUGH ENGLISH» kitabından alınmıştır.

Lesson extracts

Listen to both extracts and see which techniques the teachers use to present new vocabulary items to their classes. Then select the extract which is most suited to the level of students you are teaching, and practise repeating the teacher's part. Compare your pronunciation with the pronunciation of the teacher on the tape.

Extract One

In school

This is an elementary class. They have just learnt the verb 'want' the teacher wants to teach them some names of food before introducing countables and uncountables next lesson. This lesson they will learn a short dialogue with the new words in it. The teacher has a large bag with some smaller paper bags containing rice, tea, beans.

T : Look, What's in here What's this?...

Ss : Don't know,

T : Well, It's rice, Rice. Look! Take some. It's rice. Can you say it?

S : Rice.

T : Good. And you? Rice!

S : Rice.

T : Good. What's this, Moussa?

S : Rice.

T : Good. Everybody! What's this?

Ss : Rice.

T : Good. Now Something different. What's in here? Can you guess? It's black. You drink it! (Mimes).

S : L'(tea).

T : Yes, In English we say 'tea'.

Ss : Tea.

T : Again!

Ss : Tea.

T : Good. And these are? (She shows them)

Ss : L'(beans)

T : Beans. Beans. What are they?

Ss : Beans... Beans... Bea... bea...

T : Not bea, beans!

S : Beans.

T : Good. Now what's this?

S : Rice.

T : And these?

S : Beans.

T : Good, Now look at me. What am I eating? (mimes) Yes?... Noone? Well -it's ice cream. Ice cream.

Ss : Ice cream.

T : An ice cream, yes. Is it hot or cold?

Ss : Cold. Very cold!

T : Who can draw an ice cream on the board? A picture of an ice cream?

S : Me!

T : OK. Here's the chalk. Now, what is he drawing?

Ss : Ice cream.

T : An ice cream, yes. Good. Thank you Now, someone come and take some er... rice. You! Yes Good. What is that?

S : Rice.

T : Good. Now, someone give me some beans...

Follow up

The teacher finishes checking their learning then goes on to present a dialogue to practice the new words.

TEACHING HINT How does the teacher reinforce the student's understanding of the new words?

KAYNAKLAR

1. Dakin, Julian. *The language laboratory and language learning* longman Gray Ltd 1973
2. Tura. *Sabahat Sansa Türk Dili*. sayı 379-380. 1983
3. O'Neill, Robert. *Kernel One*. Teacher's book 1979
4. Chastain Kenneth *Developing Second-language Skills: Theory to Practice* Second edition Rand Mc Nally Publishing Company, 1976
5. Williams. Ray. *Panorama*. longman Group Ltd. 1982
6. Elswarth. Steve. Özgüler, Ülkü. *New English Fast 1* Almış Avrupa İİ-sanları Merkezi Öğretim A.Ş. 1983
7. *English language Services*. iwc English 900. book 3 The Macmillan Company 1964
8. Willis. Jane. *Teaching English through English*. Longman Group Ltd. 1981.